

Kitérként szó esik még a másság tolerálásáról, a záró fejezet pedig az „írásmesterségek” rehabilitációjában való hitet sugallja, s az idős *Pasteur* azon üzenetének felemlítésével ér véget, miszerint „il faut travailler”.

Rózsa György valamennyi fejtegetése a kultúra fogalmának felettebb átfogó értelmezésén alapul. Szerinte a kultúra a hagyományok és szokások gazdag halmaza, a nemzeti identitással együtt járó nemzetközi tolerancia, emberi jogtisztelet és műveltség komplex kifejezése, a különféle magatartásformák szintézise, és mint ilyen, a társadalmi-gazdasági fejlődés dinamizálója. Az ismertetett könyv minden sora valójában azért keletkezett, hogy a technikai-technológiai megoldásokra hajlamos és bennük bizó emberiség ne adja fel az ekként felfogott örökséget, s ezáltal valósítsa meg az e recenzióban is már érintett informatikával átított humanista társadalmat. Nem lehet véletlen, hogy az említett üzeneteket hordozó Rózsa-mű előszavának megírására *Fejtő Ferenc* vállalkozott,

s benne a szerző mondanivalóját igen melegen ajánlja az olvasók figyelmébe.

Rózsa György egész munkásságát – oeuvre-jét – az itt is tapasztalt éber figyelem, az éppen legfontosabb dolgokra való felfigyelés és velük kapcsolatban a mihez tartás kívánt módjának, mindig emberi és szakmai gáncstalanságának előadása-elővezetése jellemzi. Külön erénye az, hogy – mint *Fejtő Ferenc* is megjegyzi – „tapasztalatairól, elképzeléseiről, gondolatairól nem tudományos zsargonban, hanem közérthető, világos, szabatos nyelven” ad számot. Ehhez hadd tegyük hozzá: szellemes, a dolgok igényét megérteni segítő metaforák egész sorával.

Összefoglalásként bizvást mondhatjuk, hogy Rózsa György az „örzök, vigyázatok a strázsán” Ady-parancsolat jegyében tette a dolgát. Teszi ma is. És tegye még hosszú ideig.

Futala Tibor

Százhuszonöt év a képviselők és a nagyközönség szolgálatában

JÓNÁS KÁROLY — VEREDY KATALIN

AZ
ORSZÁGGYŰLÉSI KÖNYVTÁR
TÖRTÉNETE
1870 — 1995

Budapest

1995

JÓNÁS Károly-VEREDY Katalin

Az Országgyűlési Könyvtár története: 1870–1995
/ Jónás Károly; Veredy Katalin. – Bp.: Magyar Országgyűlés, 1995. – 492 p.

Tartalomj. és összefoglaló angol nyelven is
Bibliogr.: p. 361-390.

ISBN 963 03 3968 4

Az Országgyűlési Könyvtár fennállásának 125 éves évfordulójára készült el *Jónás Károly* és *Veredy Katalin* könyve, amely összefoglalja a könyvtár történetét a kezdetektől az eddig még egybefüggően fel nem dolgozott közelmúltig.

A kötet *első* részében az első évszázad történetének részletes bemutatása, *második* részében az utolsó 25 év elemzése és tanulságai szerepelnek. A *harmadik* és *negyedik* rész tartalma: összefoglaló táblázatok, kronológia, a könyvtártörténet forrásai, fontosabb dokumentumai és irodalma. A mű képmelléklettel, névmutatóval, angol nyelvű tartalomjegyzékkel és részletes történeti összefoglalóval zárul.

Az *első* részben Jónás Károly áttekinti a könyvtár történetét a képviselőházi könyvtár megalapításától 1971-ig. Részletesen felkutatta a könyvtár alapításának előzményeit és körülményeit, elhelyezését, azok változásait. A könyvtárat az Országgyűlés hozta létre, alapvető feladata a törvényhozás szakmai-információs tájékoztatása volt. A szerző elemzi a képviselőház zárt jellegű szakkönyvtárának irányítására és ellenőrzésére rendszeresen megválasztott – 1867 és 1950 között létező – könyvtári bizottság jog- és feladatkörét,

szervezeti fejlődését és tevékenységét. Ismerteti a könyvtári bizottság összetételét, elnökeinek és nevezetes tagjainak életrajzát. Beszámol azon időszakokról, amikor a Kulturális Minisztérium könyvtári osztálya volt a könyvtár felügyelő és irányító szerve (1918–1920 között, valamint 1953-tól 1990-ig). Megemlékezik a könyvtár 1875 és 1971 közötti vezetőiről, közli életrajzukat, részletezi tevékenységüket. Ismerteti az intézmény szervezeti felépítését a nyilvánossá válás után, megörökíti a könyvtár munkatársainak nevét is 1971-ig.

A következő részben megismerkedhetünk az intézmény állományfejlődésének történetével. Már a könyvtár létrejöttkor is körvonalazódott, a XIX. század vége felé pedig egyértelműen kirajzolódott a fő gyűjtőkör: jogtudomány, politika, történelem, közgazdaság; ezek a tudományágak szorosan összefüggnek a parlament törvényhozási munkájával. A szerző bemutatja az állomány gyarapodásának módjait, és szól az állományvédelemről is. Külön fejezet foglalkozik az Országgyűlési Könyvtár azon gyűjteményeivel, amelyeket az állományon belül valamilyen okból elkülönített egységként vagy különgyűjteményként kezeltek. Az 1988-ban megszűnt, körülbelül 10 000 kötetes zárt anyag történetéről, a zárttá minősítés okairól és a kezelési változásokról is szól. 1945 előtti gyűjtőmunka eredménye a magyar parlamenti dokumentumok gyűjteménye, mely később, 1962-ben vált különgyűjteménnyé. A szerző bemutatja a ma is meglévő ENSZ letéti gyűjteményt és a külföldi parlamenti kiadványok gyűjteményét is. Ír a két, csak időszakosan meglévő különgyűjteményről: a *Trianon-gyűjtemény*ről, melynek revíziós témájú könyveit a harmincas években gyűjtötték, valamint a *Magyar tanácsköztársasági különgyűjtemény*ről. Megdöbbenő olvasni, hogy ma is vannak még tisztázatlan sorsú állományrészek, melyeket az Országgyűlési Könyvtárból többnyire politikai okból szállítottak el, és sorsuk mindmáig ismeretlen (*Deák Ferenc* könyvtára; Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy könyvtára; fasiszta nyomtatványok gyűjteményének egy része).

Az állomány történetének ismertetését követően Jónás Károly bemutatja a könyvtár katalógusrendszerét, és annak változásait; a szakrendszer kialakulását, fejlődését és a raktározási mechanizmus általános és speciális összetevőit, jellemzőit. Az eleinte megjelenő kötetkatalógusok elavulása és kiadásuk megszűnése után a folyamatosan készített betűrendes, szak- és helyrajzi katalógus biztosítja a könyvtár állományának nyilvántartását és használatát. A könyvtár egyedi fejlődésének eredménye az a szakrendszer, mely eltér a számos helyen alkalmazott tizedes osztályozástól.

Külön fejezet szól a könyvtár használatáról, használóiról (képviselők, „idegenek”), a könyvtár olvasóforgalmáról, igénybevételének módjairól

(helyben olvasás, kölcsönzés, egyéb szolgáltatások). A szerző pozitív alappal dolgozta fel a rendelkezésére álló adatokat, összesített táblázatokban mutatja be az olvasóforgalmat, a helyben olvasott és kölcsönzött kötetek számát, a különböző tudományszakok forgalmát. Egyéb szolgáltatások címszó alatt felsorolja azokat a segédleteket, amelyeket a könyvtár 1952-től készített: bibliográfiák, jogi cikkek katalógusai, tájékoztatók, szakmai irodalomkutatások, tematikus kiállítások stb.

A könyv második részében Veredy Katalin 1971-től, az utolsó évtizedekről ad rövid áttekintést. Ez az 1971 és 1995 közötti időszakot öleli föl. A hetvenes évek elejétől a könyvtár egyre több új feladatot vállalt, ezek differenciáltsága két új szervezeti egység létrejöttét eredményezte: az információs és dokumentációs osztályt és a jogi dokumentációs csoportot. A fejezet szerzője részletesen ír az időközben folyamatosan bővülő szakirodalmi tájékoztató szolgáltatásokról (Világpolitikai Információ [VPI], magyar és külföldi jogi szakirodalmi szolgáltatás), valamint a sajtófigyelő szolgáltatásokról (PRESSDOK és HUNDOK). A nyolcvanas évek végétől az adatbázisok már számítógépen készülnek, egyes adatbázisokhoz az előfizetők mágneslemezen is hozzáférhetnek, illetve azok CD-ROM formában is megrendelhetők.

Veredy Katalin beszámol az Országgyűlés és a könyvtár kapcsolatának alakulásáról, illetve az Országgyűlés szervezetébe való visszakerülésről is. A törvényhozói munkát ismét támogató könyvtár szervezetenként is gyarapodott, 1991-től létrejött a képviselőtájékoztatási osztály. Munkatársai a passzív tájékoztató munka mellett aktív tájékoztató szolgáltatást is végeznek: rendszeres szelektív témafigyelést vállalnak, illetve 1994-ben indítottak egy sorozatot *Háttér-Infórációk Dokumentumok* (HID) címmel, mely az ünnepi megemlékezésekhez, valamint a törvényelőkészítési munkálatokhoz nyújt segítséget. Külön megemlíti a szerző a pár éve létrehozott képviselői adatbázist, mely 1990-től a képviselők publikus adatait, a bizottsági ülések jegyzőkönyveinek tartalmi feltárását, 1994-től pedig az országgyűlési irományok nyilvántartását is magába foglalja. A második rész a könyvtár nemzetközi könyvtári szervezetekben való részvételének ismertetésével zárul.

A kötet harmadik részében Jónás Károly a képviselőház könyvtári bizottságának tagjait sorolja fel ciklusonként, működésük pontos időtartamának feltüntetésével. A könyvtári állomány gyarapodásának összesítő táblázatait is itt közli, melyeket a könyvtár feldolgozott évi jelentései alapján készített el.

A negyedik részbe kerültek a mellékletek: a könyvtár történetének kronológiája 1834-től; könyvtártörténeti források; a könyvtárra vonatkozó jogszabályok jegyzéke; a teljes könyvtártörténeti

irodalom 1849-től 1995-ig; a könyvtár 1945 előtti és utáni egyedi és időszaki kiadványainak, sorozatainak listája. A szerző válogatást ad a könyvtár történetének legfontosabb dokumentumaiból; képzőművészettel emlékezik meg a könyvtári bizottság elnökeiről, az intézmény vezetőiről, valamint a könyvtár fontosabb helyiségeiről. Pontos névmutató teszi könnyebbé a vaskos kötet használatát.

Nem titkolják el a szerzők azt sem, hogy milyen nehézségekkel küszködik a könyvtár: többször hivatkoznak a szűkös helyviszonyokra. A raktárak teljesen megteltek (ezt az 1992-es Állami Számvevőszéki vizsgálat is megállapította már); nincs önálló képviselői olvasóterem; 1992-ben az Európa Tanács Információs és Dokumentációs Központja is a könyvtár egy korábbi olvasótermében kapott

helyet. Költségvetési nehézségek miatt a könyvtár már több mint egy éve nem tud külföldi könyvet vásárolni, 1996-ra pedig 184 külföldi periodikum előfizetését volt kénytelen megszüntetni.

A könyv nagyszerű segítője lesz mindazoknak, akik meg akarnak ismerkedni e nagy múltú, kettős feladatot ellátó könyvtár történetével, amely az Országgyűlés sokoldalú információs ellátása mellett országos feladatkörű tudományos jogi, politikai, történelmi és közgazdasági nyilvános szakkönyvtárként is működik.

Villám Judit

(Országgyűlési Könyvtár Képviselőtájékoztatói osztály)

Lehetőség a könyvtári menedzsmentben való participációs elmélyülésre

Országos Széchényi Könyvtár
Könyvtártudományi és Módszertani Központ

Mark Deckers – Mikulás Gábor

Bevezetés a könyvtári menedzsmentbe

1995. május

DECKERS, Mark–MIKULÁS Gábor

Bevezetés a könyvtári menedzsmentbe / Mark Deckers, Mikulás Gábor; [közr. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. – Bp. : OSZK KMK, 1995. – 108 p.

Bibliogr.: p. 91–99.

ISBN 963 201 522 3

A szóban forgó munka eredetileg holland–magyar kivitelezésű főiskolai szakdolgozat volt. Mostani kibővített változata egyfajta preprint, melynek céljáról később még szólnunk.

A tágabb-szűkebb (esetünkben a könyvtári) menedzsmentbe tartozó ismereteket a két szerző kritikailag megrostált szakirodalmi bázisra támaszkodva közli, amelyről azonban a rend kedvéért meg kell jegyezni: csak angol, holland és magyar nyelvű tételek találhatók benne. Munkájuk jellege talán megkövetelte volna a más nyelvű publikációk között való tájékozódást is.

Szerkezetéről és tartalmáról az alábbiakat érdemes tudni:

- Előkészítő jellegű első fejezete a *menedzsment* és a *könyvtári menedzsment* mibenlétéről, funkcióiról, illetékességi köreiről és technikáiról szól. Egy efféle munkában nevezhetjük ezt az indítást akár a „kályhától való elindulás kényszerének”.
- *Tervezés és hosszú távú stratégia* címen fut a második fejezet. Politematikusságát leginkább a tárgyalt rész kérdések sokasága érzékelteti. Íme: a tervezés célja és hatása, a jó stratégiai terv jellemzői, a könyvtár küldetése, a stratégiai tervezés szintjei, tervezési fázisok (köztük különös részletességgel a belső és külső elemzés módszere, a SWOT-analízis és a marketingalkalmazások).
- *Szabályozás* címen a szerzők ismételten foglalkoznak a tervezéssel mint a szabályozás eminens eszközével, továbbá a gazdaságossággal és hatékonysággal, a könyvtári szolgálat kritériumaival, a TQM-mel, azaz a teljes körű minőségbiztosítással, az ugyancsak szabályo-